

SVENSKAR I VÄRLDENS ENKÄTUNDERSÖKNING

Under våren har Svenskar i Världen skickat ut en enkät till utlandssvenskarna. Med över 3 400 deltagare lyckades vi samla in en stor mängd inressant information från utlandssvenskarna. Detta är till stor hjälp för organisationens arbete eftersom det visar vilka frågor utlandssvenskarna tycker är allra viktigast. Som ett komplement till vårt återkommande parlament är detta ett mycket bra hjälpmedel i vår verksamhet.

Av de som deltog var ungefär 70 procent kvinnor och 30 procent män. Majoriteten av dem är gifta, vilket vi vet i många fall underlättar möjligheten att bosätta sig i ett land. Inte minst om man är gift med en medborgare från det land man valt att bosätta sig i.

Endast 3 procent av deltagarna saknade svenskt medborgarskap. De har alltså någon gång förlorat sitt medborgarskap då tidigare lagstiftning ej godkände fler medborgarskap än det svenska. Av de med svenskt medborgarskap hade ungefär var sjätte person dubbelt medborgarskap. En siffra som troligtvis kommer att fortsätta öka med tanke på att det numera är möjligt att återfå sitt svenska medborgarskap sedan april 2015.

Avsaknaden av familj och vänner anser 49 procent vara den största nackdelen och 67 procent den största utmaningen med att bosätta sig utomlands. Vad gäller fördelar med att bo utomlands är svaren betydligt mer skiftande. Möjligheter till jobb, klimatet, kulturella skillnader och det sociala klimatet är de fyra alternativ som alla hade över 30 procent i svarsfrekvens. Notera att deltagarna kunde välja fler än ett alternativ i frågor som gällde fördelar och nackdelar med att bo utomlands.

Urvalsprocess

Undersökningen har gjorts genom en enkät som spridits via Facebookgrupper, webbplatsen SVIV.se, svenska utlandsmyndigheter, skolor, kyrkor samt föreningar. Dessa har en direkt anknytning till utlandssvenskar för att nå ut till så många som möjligt runt om i världen. Vi har även uppmanat deltagarna att i sin tur sprida enkäten vidare bland andra utlandssvenskar. Den huvudsakliga tyngden i frågorna har legat vid att närmare särskåda vad utlandssvenskarna tycker och tänker. Enkäten ska ses som ett komplement till de andra delarna av Svenskar i Världens kartläggning av utlandssvenskarna.

Enkäten var frivillig och har besvarats via internet. Totalt samlades det in 3424 st unika svar från över 100 olika länder, vilka sedan har legat till grund för de följande analyserna. Analyserna har gjorts för att undersöka om det går att utläsa några trender eller mönster hos utlandssvenskarna beroende på var de är bosatta, hur länge de har bott utomlands, deras inställning i utvalda frågor etc.

För att få svar från så många utlandssvenskar som möjligt har vi valt att inkludera samtliga enkätsvar. Därav är urvalet inte helt slumpmässigt och möjligheten finns att t.ex. fler än en person ur samma hushåll har besvarat enkäten. Det är viktigt att nämna att dessa resultat inte går att generalisera på alla 660 000 utlandssvenskar men det ger oss en bild av intressanta trender och mönster när det kommer till vad utlandssvenskarna tycker. I vår nyligen presenterade undersökning av var utlandssvenskarna bor framgår det med tydlighet att länder som USA, Spanien, Norge och Storbritannien har den allra högsta svenska populationen. De europeiska länderna i sin helhet representerar även 2/3 av utlandssvenskarna. Deltagarna i enkäten kommer därför i stor utsträckning också från dessa länder.

I vissa jämförelser länder emellan har vi valt att använda oss av grupperingarna Syd- och Centralamerika, Oceanien, Afrika, Asien och övriga Europa. Detta för att i jämförelserna även kunna ta med svar från länder med väldigt få deltagare utan att behöva fler än 100 olika värden på varje fråga. Vi är fullt medvetna om att det kan finnas enorma skillnader mellan t.ex. Egypten och Zambia men för att kunna presentera överskådlig statistik valde vi detta alternativ. Samma sak gäller i de länder där vi har en låg svarsfrekvens men det antas bo betydligt fler svenskar. Självklart kan uppfattningar skilja sig mellan svenskarna i just det landet.

Möjligheter till jobb

Personer i åldrarna 40 år och neråt, upplever att det är enklare att hitta jobb jämfört med de som är äldre än 40 år. Tittar man på de som är äldre än 50 år så uppfattar de det ännu svårare att hitta jobb. Det sistnämnda är dock knappast något som påverkas av att man bor utomlands utan snarare något som sannolikt upplevs likadant även i Sverige. Man kan även se att ju kortare tid man bott utomlands desto svårare uppfattar man det att skaffa ett jobb utomlands jämfört med att skaffa ett jobb i Sverige. Det är även viss skillnad mellan män och kvinnor där männen är mer positiva till jobbmöjligheterna utomlands kontra Sverige. Dock är andelen utsända av svenska företag betydligt fler män och andelen medföljare fler kvinnor.

Knappt 10 av procent av deltagarna anser att möjligheterna till jobb är den största nackdelen med att bo utomlands. 46 procent angav jobb som anledningen till varför de flyttade ut. Antingen för att själva söka jobb utomlands eller som utsänd av ett svenskt företag. Väl på plats tycker 35 procent att jobbet är den största fördelen med att bo utomlands medan 33 procent av deltagarna anser att de skulle kunna tänka sig att flytta hem om jobbmöjligheterna förbättrades i Sverige.

Överlag ansåg hälften av alla deltagare att möjligheterna till arbete är bättre i det land de nu bor i jämfört med i Sverige. Däremot var det tre länder som ganska tydligt skiljer sig jämfört med de andra. Utlandssvenskarna i Norge, Storbritannien och USA är betydligt mer positiva än resten. Nästan 93 procent av alla som bor i Norge anser att möjligheterna till jobb är bättre där än i Sverige. Inget land är i närheten av detta resultat och den stora andelen svenskar som åker för att under en period jobba i Norge förklarar nog detta. Lönerna inom t.ex. lagerarbete, restaurang och handel är relativt höga och många svenskar, inte minst unga, ser detta som en chans att kombinera ett utlandsäventyr med att tjäna pengar. Många flyttar till Oslo och likt London är det en stad med väldigt stor andel arbetande svensk befolkning. Däremot är det svårt att säga om svenskar kommer att flytta till Norge i samma utsträckning under den närmsta tiden då den nu svaga norska valutan gör att löneskillnaderna inte längre är lika stora. Särskilt med tanke på högre levnadskostnader.

Bland de länder där resultaten var de omvända hittar vi Italien, Spanien och Portugal där det inte i något av länderna är mer än 20 procent som anser att möjligheterna till jobb är bättre där de bor jämfört med i Sverige. I Italien är det så lite som 7 procent som tycker att möjligheterna är bättre där. Med tanke på vilka länder som är positiva respektive negativa till jobbmöjligheterna i bosättningslandet så kan man anta att det har en del att göra med ålder. Såväl Spanien och Portugal är populära länder för pensionärer att bosätta sig i medan Norge och Storbritannien lockar till sig en betydligt yngre grupp människor. T.ex. var medelåldern för de som flyttade från Sverige till Portugal 58 år jämfört med 28 år för de som flyttade till Norge under 2014. På så sätt kan det man uppfattar som möjligheter till jobb hänga ihop med i vilken utsträckning man faktiskt söker efter ett arbete.

Kontakt med myndigheter

Tre fjärdedelar av deltagarna anser att kontakten med myndigheter är smidigare i Sverige jämfört med det land de nu bor i. Endast 5 procent av alla deltagare instämmer helt i påståendet att kontakten skulle vara smidigare i det land de nu bor i. Varken ålder eller huruvida man har svenskt medborgarskap var något som påverkade i denna fråga. Däremot visar det sig att de som bott utomlands i 16 år eller mer finner kontakten i bosättningslandet smidigare jämfört med de som bott

utomlands en kortare tid. Visserligen kan man anta att de som bott länge i ett land haft mer kontakt med myndigheter där man bor än i Sverige och på sätt haft möjligheten att anpassa sig. Sedan finns det ett självklart svar i att om man bott i Sverige under större delen av sitt liv så är man van med det sätt myndigheter arbetar just i Sverige. Andra tillvägagångssätt blir således främmande.

Det land där deltagarna tycker att kontakten med myndigheterna är som smidigast jämfört med Sverige är Danmark, där drygt 41 procent anser detta. I inget av länderna upplever utlandssvenskarna kontakten med myndigheterna som smidigare jämfört med i Sverige. I Italien, Afrika samt Syd- och Centralamerika är utlandssvenskarna allra mest negativa till kontakter med myndigheterna. I dessa tre länder anser över 90 procent detta.

Möjlighet till utbildning

I väldigt liten utsträckning nämns utbildning som en av anledningarna till varför man skulle kunna tänka sig att flytta hem. Drygt 1 procent nämner sina egna studier som ett tänkbart skäl till att flytta hem. Sina barns skolgång nämns däremot oftare som möjlig anledning till att flytta hem. Ungefär 8 procent uppger att det skulle få dem att flytta.

8 procent av deltagarna i studien angav att de just nu studerade och hela 16 procent angav studier som den huvudsakliga anledningen till varför man flyttat ut. Det visar att för många svenskar är studierna bara den första delen av deras utlandsvistelse. Personer som tänker sig läsa en utbildning vid en viss skola eller i ett visst land, för att sedan flytta hem, kanske har ändrat uppfattning efter ett par års studier. Plötsligt känns studielandet kanske mer som hemma än vad Sverige gör.

Möjligheten till utbildning utomlands ansågs i allmänhet sämre jämfört med i Sverige. Ungefär 30 procent tyckte att möjligheterna var bättre i det land de nu bor i. Något som visserligen låter märkligt med tanke på att så få angav utbildning som en anledning att flytta hem. I Danmark svarade 51 procent av deltagarna att möjligheten till utbildning är bättre än i Sverige och var således det enda land där en majoritet av utlandssvenskar anser detta. Med Köpenhamn som den näst största skolorten utomlands för svenskar så är Danmark ett populärt land för svenska studenter, inte minst läkarstudenter. Nästan 400 svenskar studerade till läkare i Danmark under läsåret 2013/2014.

Portugal och Italien är de länder där deltagarna anser att möjligheten till utbildning är sämst jämfört med Sverige. I Portugal anser 96 procent detta och i Italien 90 procent. Även här kan man också anta att en hög medelålder gör att man inte ens intresserar sig för vilka möjligheter det finns att utbilda sig. Medelåldern på de som flyttade till Portugal var som tidigare nämnt 58 år respektive 40 år för Italien. Bland de som flyttade till Danmark var medelåldern endast 30 år. Något som speglar känslan av vilka möjligheter som finns att studera i det land man bor i, visar sig när man tittar på antalet svenska studenter i dessa länder. I Danmark, där utlandssvenskarna var som mest positiva, studerade hela 1 616 svenskar under läsåret 2013/2014. Att jämföra med 574 svenska studenter i Italien och endast 93 i Portugal.

Möjlighet till vård

När det kommer till möjligheten till vård tycker 57 procent av deltagarna att möjligheterna är bättre i det land de bor i jämfört med i Sverige. Det är främst män och personer som bott utomlands i 3 år eller mindre som upplever detta. Sett till ålder uppfattas däremot vården i utlandet vara sämre ju yngre personer som svarat. Personer över 61 år är den åldersgrupp som upplever vården allra bäst utomlands.

Nästan ingen av deltagarna uppgav att de flyttade utomlands p.g.a. vården. Just över 1 procent angav det som det skäl till varför de flyttade. Däremot svarade drygt 15 procent att just möjligheten till vård skulle kunna få dem att flytta tillbaka till Sverige. Huruvida vården var den största fördelen alternativt nackdelen med att bo utomlands var det ungefär 13 procent som svarade det på båda frågorna.

De som är mest positiva till vård är de svenskar som bor i Tyskland och i Belgien. Här tycker 82 respektive 89 procent att möjligheterna till vård är bättre i det boplatserlandet jämfört med i Sverige. Anmärkningsvärt är att inget annat land ens når upp till 70 procent på samma punkt. Något som indikerar att Tyskland och Belgien har en vård som svenskar uppfattar som mycket god. Frankrike, Thailand och Asien ansågs också ha god vård. Dessa länder har alla över 60 procent av deltagarna som tycker att möjligheten till vård är bättre än i Sverige.

Bland de som uppfattade möjligheten till vård bättre i Sverige än där de bor var deltagare från Norge och Afrika. Här är det dock 40 procent som tycker att vården är bättre i det land de bor i jämfört med i Sverige. Man kan se att resultaten i Norge skiljer sig ganska kraftigt med över 90 procent som tycker att möjligheten till jobb var bättre men endast 40 procent som anser detsamma om vården. Kanske har de som åker över för att jobba under kortare perioder inte kontakt med någon vårdenhet.

Medlem i Svensk klubb/förening

Ungefär 44 procent av alla utlandssvenskar är medlem i en svensk förening där de bor. Minst intresse för att engagera sig i svenska föreningar är det i Storbritannien och Norge. 26- respektive 21 procent är med i en svensk förening. Kanske innebär det höga antalet säsongarbetare i dessa länder att man inte känner något behov att vara med i en förening då man inte tror sig vara kvar någon längre period? I båda dessa länder är det även enkelt att snabbt resa hem till Sverige.

De länder där störst antal svenskar är medlem i någon svensk förening är Kanada, Australien och Italien. Åtminstone två länder där en resa till Sverige måste planeras lite längre i förväg och som kostar betydligt mer än en resa hem från t.ex. Norge. Om den dagliga kontakten med Sverige är begränsad och möjligheterna att resa hem likaså, kanske det finns ett större behov av en svensk gemenskap. I dessa tre länder var det över 60 procent som var med i någon svensk klubb eller förening, där Kanada ligger i topp med nästan 70 procent.

Yngre personer är inte medlemmar i en svensk klubb eller förening i samma utsträckning som äldre. Störst skillnad börjar man se från 40 år och uppåt. Personer äldre än 60 år är medlemmar i än större utsträckning. Kvinnor är medlemmar i mycket större utsträckning än män. Det visar sig vara mer än dubbelt så vanligt att en kvinna är med i någon klubb eller förening. Många av deltagarna svarade t.ex. att de var medlem i SWEA. Det är sannolikt den enskilda förening som har störst antal medlemmar, och då även endast kvinnliga medlemmar. Vad gäller Svenskar i Världen är andelen medlemmar ungefär detsamma vad gäller kvinnor och män. Däremot har antalet år som personerna har bott utomlands ingen inverkan på om de är medlemmar eller inte i en klubb eller förening.

Besöka Sverige & Hemflytt

Oavsett hur länge man har bott utomlands så är det vanligast att man besöker Sverige en gång i halvåret, något som nästan 43 procent svarade. Mer regelbundet än så är det nästan ingen som besöker Sverige. Ungefär 5 procent angav att de besöker Sverige varje månad eller oftare än så.

Ju längre man har bott utomlands desto mer sällan besöker man Sverige. Bland de deltagare som bott utomlands 16 år eller mer svarade 27 procent att de besöker Sverige mer sällan än varje år. Detta kan jämföras med att de som bott utomlands 4-6 år respektive 7-9 år, hade en svarsfrekvens på 12 respektive 15 procent. Den grupp med störst antal som aldrig besökt Sverige sedan de flyttade är de som bott utomlands mindre än 1 år.

63 procent av deltagarna anser det vara sannolikt att de inte kommer flytta tillbaka till Sverige. Lite drygt var fjärde person anser att det är mycket osannolikt att de någon gång flyttar hem. Viss skillnad kan man se om deltagarna har dubbelt medborgarskap eller ej. Dubbelt medborgarskap minskar villigheten att flytta hem i jämförelse med de som inte har dubbelt medborgarskap. Kanske innebär dubbelt medborgarskap även att förutsättningarna för att bo kvar utomlands ökar.

Två saker som ökar benägenheten att flytta hem är om man är gift samt om man har barn under 18 år. Barnens skolgång nämndes även tidigare som en av anledningarna till varför man skulle kunna tänka sig att flytta hem. Antal år som deltagarna bott utomlands spelar också roll. Ju kortare tid de bott utomlands desto större var chansen att de flyttar hem. En tydlig skillnad i benägenhet att flytta hem syns när deltagarna bott utomlands 10 år eller mer.

Bland deltagarna som är mer benägna att flytta hem än genomsnittet hittar vi länder som Norge, Tyskland, Danmark och Belgien. Samtliga relativt närbelägna länder. Bland de boende i Belgien är det nästan hälften som kan tänka sig att flytta tillbaka till Sverige. I Spanien, Italien och Finland är över 70 procent negativt inställda till att någon gång flytta hem. Deltagarna från länder som Thailand, Spanien, Portugal och Australien är alla mer negativa till att flytta hem än genomsnittet. Kanske kan klimatet vara en faktor när det kommer till huruvida man vill flytta hem eller ej?

Viktigaste frågan

Sist men inte minst frågade vi vilken fråga som är viktigast för utlandssvenskarna. Bland samtliga deltagare är det två frågor som de uppfattar som allra viktigast. Först och främst var det skatt, pension och försäkringar. Den näst största frågan rör förenklad passhantering. Dessa två frågor utgjorde nästan hälften av alla svar gällande vilken fråga som är viktigast.

Däremot skiljer det lite när man kollar på samma fråga utifrån kön, ålder, hur länge man bott utomlands och huruvida man är gift eller ej. De två viktigaste frågorna är i huvudsak detsamma men övriga alternativ skiljer sig en del. Både för de som är gifta eller ej är den viktigaste frågan skatter, pensioner och försäkringar med ungefär en fjärdedel av svaren var. Det svar som skiljer sig mest mellan dessa är förenklad hemflytt med 66 procent av svaren från de som är gifta jämfört med ogifta. Som tidigare nämnt var benägenheten att flytta hem större bland de som är gifta. Därför är frågor kring hemflytt på ett naturligt sätt viktiga.

Deltagare mellan 20-40 år anser att skatter, pension och försäkringar är det allra viktigaste området. Dock inte lika viktigt som genomsnittet. E-röstning var en fråga som visade sig vara nästan dubbelt så viktig i jämfört med andra ålderskategorier. Deltagare mellan 41-60 år var den enda grupp som tycker att förenklad passhantering är den enskilt viktigaste frågan. Övriga frågor som var viktigare för just denna ålderskategori var förenklad hemflytt samt införandet av en ombudsman för utlandssvenskar.

Deltagare som var 61 år och äldre tyckte likt kategorin 20-40 år att skatter, pensioner och försäkringar var den viktigaste frågan. Hela 36 procent ansåg att detta var den enskilt viktigaste frågan, att jämföra med ungefär 21 procent bland övriga ålderskategorier och därmed den fråga med störst skillnad procentuellt mellan ålderskategorierna. Vad gäller e-röstning och skapandet av mötesplatser för utlandssvenskar var intresset väldigt lågt för denna grupp. Personer över 61 år var i sin tur den grupp som i allra störst utsträckning redan var medlem i en klubb eller förening och det är därför lite förvånande att just denna kategori inte var så viktig.

Det som deltagarna anser vara den viktigaste frågan påverkas även av antal år som man bott utomlands. Vissa delar kan anses relativt självklara, t.ex. att de som bott utomlands mindre än 1 år inte ser förenklad hemflytt som det viktigaste.

Vad gäller skatter, pensioner och försäkringar kan man se att det blir mindre viktigt ju längre man har bott utomlands. Bland de som bott utomlands mindre än 1 år tycker drygt 32 procent att det är den viktigaste frågan. Av de som hade bott utomlands 16 år eller mer, alltså den grupp som bott ute längst, är det knappt 21 procent som angav detta alternativ. Detta kan tyckas märkligt då denna fråga samtidigt var den viktigaste för de som är äldst. Med tanke på det kan man anta att de som bott utomlands under en längre tid känner att de har bra koll på dessa frågor samtidigt som många numera flyttar utomlands först när de når pensionsålder. Att man bott utomlands under en lång period behöver heller inte betyda att man är 61 år eller äldre.

På frågan om förenklad passhantering är förhållandet det motsatta. Ju kortare tid man bott utomlands desto mindre viktig tycker man detta är. Knappt 4 procent bland de som bott utomlands mindre än 1 år valde detta alternativ jämfört med drygt 27 procent bland de som bott ute längst. Detta hänger sannolikt ihop med att de som bott ute under lång tid varit tvungna att förnya sina pass ett flertal gånger och vet således hur det går till. Med en giltighetstid på 5 år innebär det t.ex. att någon som bott utomlands i 20 år varit tvungen att förnya sitt pass åtminstone 4 gånger. Ibland innebär detta även långa resor till landets ambassad, höga kostnader och lång väntetid.